

GLAS

AKADEMSKI

LETO IV. ŠTEV. 2.
DRUGA IZDAJA

LJUBLJANA, 2. MARCA 1936.

Takoj!

ZABRANA.

Kk 249/36

V smislu čl. 19 t. 7 zakona o tisku odream zabrano razširjanja in prodajanja perijodičnega lista »Glas akademski« z dne 25. januarja 1936 št. 3 in sicer radi besedila na prvi strani v drugem in tretjem stolpcu počenši s: »Takšna je ostala tehnika in končavši s Tudi ni bilo na zborovanju nobenega profesorja.« Iz članka ob »15 letnici poslopja tehniške fakultete«, nadalje radi članka na drugi strani v drugem in tretjem stolpcu pod naslovom »Ob spomenici zagrebškega rektorja« in sicer v celoti, nadalje radi besedila na drugi in tretji strani iz članka »2. semester« radi besedila počenši s »Zakaj se nam delajo težkoče« in končavši s »Da zaradi tega to stremljenje zapira?«, nadalje radi besedila na 3. strani v 3. stolpcu iz članka pod naslovom »Drama: 2 premijeri in sicer pričeni s: »Dnevno časopisje je polemiziralo« do konca tega članka, nadalje radi članka na 4. strani v prvem stolpcu pod naslovom »JRZ na univerzi« in sicer v celoti, nadalje radi člankov na 4. strani v drugem stolpcu pod naslovom »Straža se bori proti kapitalizmu« in pod naslovom »Socijalni pojavi naše dobe« in sicer v celoti ter radi članka na 4. strani v tretjem stolpcu pod naslovom »Kdo je mar« (pesem) in sicer v celoti.

Uprava policije se naprosi, da zapleni vse izvode razmnožene in namenjene za razširjanje, ter hkrati zapečati tudi tiskarski stavek.

Ta odredba, ki naj se pri izvršitvi izroči uredništvu, ne izključuje kazenskega postopanja tudi še iz drugih kakor teh naznanjenih razlogov.

Prizadeti osebi v uredništvu je izdati potrdilo o zaplenjenih stvareh. Zoper to odredbo ni pravnega pripomočka.

Utemeljitev:

V gori navedenih člankih z označeno vsebino se iznašajo trditve, s katerimi se povzroča očitno nerazpoloženje zoper državne naprave, zakone, uredbe in naredbe oblastev in zoper politični in socijalni red v državi, s čimer je podan dejanski stan prestopka po čl. 4 zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi in je zabrana v smislu čl. 19 t. 4 zakona o tisku utemeljena.

Državno tožilstvo v Ljubljani,
dne 31. januarja 1936.

Državni tožilec:
Dr. Fellahar.

OB PETNAJSTLETNICI POSLOPJAJA TEHNIŠKE FAKULTETE.

Navadno obletnic raznih zgradb in poslopj kot takih ne proslavljamo. Običajno slavijo jubileje ustanov, institucij, združenj, »zaslužnih« rodoljubov in še marsičesa. O teh se da kaj povedati na proslavah. Same hiše in zgradbe pa navadno, vsaj pri nas ne spominjajo na bogve kako pomembne stvari, vsaj na take ne, da bi radi njih slavili jubileje.

Častna izjema je zgradba tehnike v Ljubljani. Ta pa neverjetno dan za dnem vpliva na človeka, s svojo priznano skromnostjo sicer, ki posebno bode v oči ob mogočnosti zgradbe srednje tehnične šole, a vendar toliko močno, da bi

se ubogi slovenski študent tehnike marsikedar rad, kakor pravijo, »udarno« razgovoril in na polna usta vpil, če hočete, o krivicah.

Vidite, zato mi, proti slovenskim običajem in šegam, »proslavljamo« 15 letnico zgradbe poslopja tehnične fakultete univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani.

Slavnostne govorce o velikih zaslugah in veliki naklonjenosti »merodajnih krogov« žalibog ne moremo sestaviti, ker enostavno snovi ni zanjo.

Da pa vsaj nekaj povemo za jubilej, podajamo v naslednjem navaden historiat o težavah, ki so bile pri graditvi »provizoričnega« poslopja tehnične fakultete. Saj je prav poučen in marsikaj se jasno razbere iz njega.

Iz najrazličnejših težavnih okoliščin, ki so bile takoj po vojni, so takratni merodajni krogi, zlasti »Društvo slovenskih inženirjev«, spoznali, da še ni misliti na otvoritev popolne tehnične fakultete. Zato smo se povrnili na idejo tehničnih tečajev. Ob otvoritvi 19. maja leta 1919 je bilo v teh tečajih nad 50 slušateljev. Po posredovanju predsedstva deželne vlade za Slovenijo, so bili v začetku pod gostaško streho Obrtne šole, kjer so imeli na razpolago 3 dvorane in 2 kabineta. Na realki pa za par tedenskih ur risalnico in kemično predavalnico. V tem času je tudi Kranjska hranilnica, katere last je bilo realčno poslopje, dala na razpolago kleti v južnem traktu, kjer se je z domačimi skromnimi sredstvi in lastnim fizičnim delom ustvaril del naših takozvanih laboratorijev za kemike.

Že v tem prvem študijskem letu se je uvidela popolna nemožnost razvoja, če tehnika ne dobi svojih prostorov. Na visokih mestih so tudi takrat kot danes, kazali malo volje za nas. Prišlo je na pomoč naši domači tehnični krogi. Osnova se je »Gradbeni komite«. Z izredno požrtvovalnostjo, ob velikodušni podpori komisije za splošno demobilizacijo, Zveze industrijev in posameznih domačih mecenov so z osebnimi intervencijami dobili pri domačih podjetjih in zavodih in pri domači industriji podporo, posebno v naturalijah. Stavbišče so dobili od nemškega viteškega reda.

Avgusta, v letu 1921, je pričela Stavbna družba graditi poslopje. Pri prevzemanju materiala in pri kontroli dela so v veliki meri pomagali tudi slovenski študentje sami. Mudilo se je precej, kajti v letu 1921/22 je bila na Obrtni šoli na razpolago samo še ena soba. Dovršitev zgradbe provizoričnega poslopja je bilo treba z vsemi silami pospeševati. Ravno v tem času pa je vsled znane inflacije in devalorizacije dinarja izredno narasla cena v gradbeni industriji. Jasno, da so se stroški znatno bolj zvišali, kot se je prvotno računalo.

V jeseni 1921 je bilo poslopje delno otvorjeno in tehnična fakulteta se je naselila v njem, seveda tudi delno, ker enostavno več prostora ni bilo. Mimogrede naj še povemo, da sta k celotnim gradbenim stroškom tudi kemični in elektrotehnični oddelki prispevali iz lastnih sredstev. Kljub temu, in zaradi že zgoraj omenjenega vzroka, je imel »Gradbeni komite« 350.000 Din dolga. Iz javnopravnih ozirov se je komite preseloval v »Društvo za zgradbo tehnični fakulteti službe« poslopje. Dobrotniki so postali člani. Izvoljeni odbor je prevzel poslopje in vsa finančna bremena v svojo upravo. Po raznih težavah je društvo po dolgem času dolg poplačalo do leta 1927. V letu 1926/27 se je zgodilo namreč nekaj velikega, izvanrednega. Prvič od ustano-

vitve tehnike, to se pravi šele po 7 letih, je bila unešena prva postavka 300.000 v drž. proračun za gradbena dela.

Ceprav se je naša tehnika kljub skoraj nepremostljivim oviram uspešno razvijala, vendar so ji večkrat grozili z ukinitvijo ali vsaj okrnjenjem. Pri sestavi drž. proračuna leta 1922/23 n. pr., je prišlo to vprašanje oficielno v pretres. Od takrat dalje se je pri vsaki obravnavi proračuna pojavljalo slično modrovanje, tako, da so morali zastopniki slovenske univerze s slovenskimi kulturnimi institucijami na vso moč utemeljevati potrebo po neokrnjeni univerzi.

Obupne razmere na tehnični fakulteti, raztreseni na vse strani, so se vedno bolj čutile. Pripravili so načrte za povečanje provizoričnega poslopja. Začela se je akcija za pridobitev tkzv. »Dečjega doma«, ki ga je 1922 začel graditi oddelek za socialno skrbstvo, pa ga ni dovršil radi pomanjkanja kreditov. V začetku je akcija zadel na običajno absolutno nerazumevanje. Šele 1927 je dobil rudarski oddelek poslopje v začasno uporabo. Za popravila, ki so bila potrebna, so prispevali zopet domači krogi, tako oblastni odbor, mestna občina in rudarska podjetja.

Do jeseni 1927 je bil delno, ob običajnih težavah, dograjen tudi prizidek na tehniki.

SVETOSAVSKE NAGRADE.

Namen svetosavskih nagrad je vzpodbuditi akademike k resnemu, vztrajnemu in predvsem samostojnemu delu v posameznih strokah ter jih tako navesti k znanstvenemu delu. In res se nekatere svetosavske naloge približujejo razpravam, zrelim za tisk. K tekmovanju privablja akademike tudi izbira tem, ki je bila letos posebno posrečena.

Kot že par let sem, je tudi letos razdelil svetosavske nagrade na rektoratu gospod rektor ob navzočnosti vseh dekanov. V svojem nagovoru je gospod rektor poudaril važnost znanstvenega dela za mladega človeka. Nagradjence, katerih število stalno raste, je opomnil na njihovo dolžnost do kulturnega dela, dolžnost, ki se je moramo zavdati posebno Slovenci. Pri tem je gospod rektor navedel besede, ki mu jih je pred kratkim izrekel eden najvišjih državnih funkcionarjev: Srbi prinašajo Jugoslaviji hrabrost, Slovenci pa zapadno kulturo.

Svetosavske nagrade so prejeli:

na filozofski fakulteti:

Mastnak Maks za temo »Razvoj terciarja med Savo in Tržiško Bistrico«,

s. Kerševanova Justa za »Anton Tomaž Linhart kot historiograf«,

Lešane Herman za »Čutno in umsko dojemanje«,

Logar Cene za »Deskriptivno in genetično analizo senzitivnega in noetičnega spoznanja«, na pravni fakulteti:

Fleré Janvid za »Borba proti pavperizaciji kmečkega stanu«,

Pezdirč Joško za »Krški statut«,

Staré Egon za »Pravni in družabni položaj gostilničarjev pri antičnih narodih, zlasti Rimljanih«,

na medicinski fakulteti:

Gabrovšek Jože za »Kapilarno analizo seči«,

Dimnik Rafael za »Kapilarno analizo seči«,

Rupert Marija za »Trebušno ostenje in hernije«.

Derganc Kristo za »Trebušno ostenje in hernije«.

Vojška Vlado za »Trebušno ostenje in hernije«.

na tehniški fakulteti:

Modic Roman za »Hidrolizo aritroamiloze«.

Dorrer Marjan za »Vpliv mletja na koloidno-kemične lastnosti škroba«.

Duhovnik Jože za »Piračški grohi«.

na teološki fakulteti:

Mikuš Metod za »Odnos sv. Cirila in Metoda do Fotija«.

in Dolinar France za »Duhovni lik Luke Jerana«.

Dalje so prejeli:

Urbančič Boris nagrado čehoslovaške republike za »Češki pripovedniki v slovenskih prevodih«.

Skaberne Bronjo in Skala Hugo nagradi društva »Pravnik« za temo »Katere smernice daje ustava za kazensko pravo« in

Uršič Andrej nagrado Zveze nabavljalnih za drug za temo »Kreditne zadruge«.

DR. IVAN PRIJATELJ: DUŠEVNI PROFILI SLOVENSKEH PREPORODITELJEV.

Na šestdeseti rojstni dan profesorja Ivana Prijatelja so izdali njegovi učenci najboljše učiteljevo delo, »Duševne profile slov. preporoditeljev«. V knjigi je razen uvoda A. Slodnjaka tudi bibliografija, ki jo je zbral R. Kolarič. Knjiga je po zunanosti zelo lepa in spada med spominjska dela, kakor sta Župančičev in Jakopičev zbornik. Avtorjev portret, ki ga je v svoji maniri realistično naslikal B. Jakac, nam ponovi predstavo Prijateljevega obraza, kakor ga poznamo iz predavalnice in seminarja. Izdaja te vrste so za druge univerze nekaj običajnega, a za slovensko univerzo predstavlja ta knjiga novost. Morda bo ustvarila tradicijo.

»Duševni profili« so le nekoliko popravljen ponatis iz Ljubljanskega Zvona 1921. Ker je bil spis težko dostopen in nepriročen, je njegova vrednost terjala, da izide v knjigi. Vendar bi želeli, da bi se Prijatelj bolj oziral na številne razprave in knjige, ki obravnavajo iste probleme in so izšle v zadnjih petnajstih letih. Zlasti mnogokatera nova formulacija prof. Kidriča ni našla v tem delu pravega odmeva, tudi Žigonova knjiga o Prešernu iz 1925 v »Profilih« nima mesta. V tem slučaju bi delo naraslo za nekaj pol, a bi na vrednosti mnogo pridobila. Kajti dela živih znanstvenikov ne smemo izdajati kakor dela pesnikov. »Profili« predstavljajo nekako središče Prijateljevega znanstvenega udejstvovanja, saj se je Prijatelj vnel za raziskovanje slovenskega preporoda kot visokošolec ob čitanju Kopitarjeve korespondence, napisal iz te snovi disertacijo, katero je predelal in izpopolnil v pričujočo knjigo. Ako jo primerjamo z drugimi Prijateljevimi deli, ji moramo odkazati najvišje mesto. V »Kersniku« je podal Prijatelj politično, socialno in kulturno analizo od 1860 do 1897; a takrat ni imel namena, niti prostora in časa, da bi se v enaki meri oziral tudi na literarno in estetsko oceno tega razdobja. V manjših spisih se je omejil ali bolj na literarni razvoj in posamezna vprašanja (pregledi slovenske književnosti; razprave o revijah po letu 1923) ali na estetsko sojenje, obraz svetovnega nazora in kritiko (govori o Prešernu, Župančiču in Cankarju; monografski uvodi k Aškerčevim in Stritarjevim pesmim, uvodi v Tavčarjevih in Jurčičevih zbranih spisih). »Profili« so pa sinteza njegovega znanstvenega dela, v kateri najlažje spoznamo bistvo Prijateljeve znanstvene metode. Po načinu predvojnega moderne kritike, iz katere je izšel, upošteva socialni in politični ustroj določene dobe v zvezi z literarnim razvojem, zraven pa estetsko vrednoti dela takratne generacije. V zgodovini slovenske znanosti zavzemajo »Profili« kot študija o omejenem razdobju mesto najdaljšega in najlepšega eseja. Radi tega mora to znanstveno delo, ki je pisano jasno in privlačno, postati popularno, saj ima vse pogoje za to. Posebej moramo poudariti še Prijateljeve stilistične sposobnosti, ki pa preidejo ponekod v leporečje in patetiko. Kakor je nekoč patriarh Jagić strmel nad mladim znanstvenikom, ki je videl v Kopitarje-

vih pismih življenje, cenimo tudi danes Prijateljevo intuicijo in bistroglednost, ki nam pomaga, da ne vidimo v tisti dobi samo kalejdoskop, ampak spoznavamo svojo preteklost in jo sodimo. H. Kidričevi zgodovini preporoda, katere dopušča čitateljevi fantaziji, da si na podlagi ugotovljenih in zbranih dejstev sam zgradi celotno sliko, je to delo še danes ilustracija in dopolnitev.

Po kratki, a zelo široki definiciji slovenskega narodnega preporoda, ki traja približno sto let (od srede 18. do srede 19. stoletja), začne Prijatelj z opisom duševnega in političnega življenja v Avstriji te dobe. Očrta najvažnejše etape: jožefinizem, romantiko in njen zaključek v Avstriji. V drugem poglavju nas postavi na domača tla, pred očmi nam sproti slika v kratkih, a plastičnih potezah duševne profile slovenskih preporoditeljev: Marka Pohlina, škofa Herbersteina z janzenisti, Zoisa, Linhart, Vodnika, Kopitarja, Zupana, Ravnikarja, Primca, Staniča in druge. Neopazno, a v organski zvezi in kontaktu z vsem prejšnjim preide na Čopa in njegov krog. Potem zopet poseže izven slovenskih meja in ujame v pregnanten izraz valovanje tedanje Evrope, pogleda v nemško idealistično in romantično filozofijo. Pred nami se počasi odgrinja obraz največjega človeka in pesnika dobe, Franceta Prešerna. Spoznavamo njegovo družbo (mentorja Čopa poznamo že od prej), gledamo tipičnega Ljubljana Smoleta, učitelje, vzornike, tovariše, nasprotnike in ljubice. Z mojstrskim zama hom nam predoči struje, smeri in vplive ter Prešernove pesmi (zlasti »Krst pri Savici« in vso dolgo pravdo o njem), ki so važne za učinkovito sliko Prešernovega življenja. Ta profil, ki je najdaljši in tvori žarišče knjige, kakor je Prešeren središče te dobe, določno pokaže, zakaj nosi delo naslov iz upodabljačje umetnosti. Mnogo sodb je, ki nas presenečajo s svojo prodirnostjo in ki jih brez pridržka sprejemamo. Vendar je še nekaj pravn nedokončanih in Prijatelj nikakor ni mislil zaključiti debate. Konec dela tvori bežna skica o Staroslovencih, o Bleiweis in Jeranu, ko se z marčno revolucijo 1848 zaključí doba narodnega preporoda in se začne slovenski politični preporod.

Slovenski izobraženec, ki hoče poznati našo preteklost in na njeni podlagi graditi, mora študirati to knjigo. Dokler ne bomo res do dna poznali svoje preteklosti, bomo udarjali v prazno in ne bomo spoznali, kaj smo. Ko bomo videli razgrnjeno pred seboj minulo slovenskega naroda, ne bo pri nas prostora za ekskluzivnost, dogmatizem in obskurantstvo.

To delo je tudi danes aktualno.

m—r.

»SLOVENSKI TEDEN« SE MORA VRSITI.

Prireditve slovenskega tedna je več kot nujna, kar je brez dvoma vsakomur jasno, saj je zamisel prišla spontano iz študentov samih in nihče, komur je mar slovenski narod in njegov napredek se tej zamisli ni protivil. Po dosedanjih neuspelih pripravah za izvedbo slovenskega tedna so se akademiki znova lotili dela. Po debatah, ki jih je imel za to določeni odbor, so prišli do zaključkov, da bi bila slika slovenskega tedna popolna le tedaj, ako bi poleg univerzitetnih profesorjev govorili tudi drugi kulturni in znanstveni delavci ter posamezni strokovnjaki v specialnih področjih. Zato je odbor zaprosil univerzitetno upravo, da bi smeli na univerzi govoriti tudi ti javni delavci. Uprava tega ni dovolila z motivacijo, da na univerzitetnih tleh lahko govori le univerzitetni profesor ter redni slušatelj. Kljub temu, da bodo k sodelovanju naprošeni vsi slovenski univerzitetni profesorji, bo prireditiv verjetno nepopolna, ker univerzitetni profesorji ne morejo govoriti o vseh vprašanjih, ki odločajo o usodi slovenskega naroda.

Po zamisli pripravljalnega odbora se bo slovenski teden vršil od 30. marca do 4. aprila. Na predavanju naj bi imela dostop tudi slovenska javnost. S tem bi se nekako popularizirali izsledki in delo naših znanstvenikov.

Ako pomislimo, da se bo spomladj vendarle pričelo z gradnjo univerzitetne knjižnice, potem vidimo, da bo prireditve slovenskega tedna prišla kljub zamudi še vedno v pravi čas. Zato je dolžnost odbora, da organizira prireditve v čim lepšem stilu in da se potrudi, da bo slika slovenskega tedna čim bolj popolna. —f.—k.

ŠE ENKRAT NAŠ PRAVNIŠKI JEZIK.

Ob priliki predavanja docenta dr. Stojana Bajčiča je izšel v »Akademskem glasu« z dne 21. novembra 1935 članek nekega tovariša S. R.-ja, ki je očitno uporabil neslovenski stil omenjenega predavatelja za oster in neupravičen napad na slovenski pravniški jezik in na starejšo generacijo slovenskih pravnikov, ki se po njegovem mnenju ni oprostila vezi službenega jezika avstrijskih juristov. Ker pisec sam priznava, da ni jurist in da je imel tekom svojega študija le malo prilike poslušati predavanja z juridične fakultete ter je le malo verjetno, da bi bil pisec iz lastne ukaželnosti prebiral zakone ali poslušal sodne razprave, je popolnoma razumljiva njegova drzna logična pot, da presoja in obsoja vse delo naše starejše pravniške generacije po omenjenem predavanju.

Ni moj namen, da bi zagovarjal omenjenega predavatelja. Njegov nemški stil, ki ga je pisec članka opazil pri nastopnem predavanju, pa ne gre na rovaš naše starejše pravniške generacije, temveč na rovaš stila večine znanstvenikov in publicistov naše mlajše generacije, stila, kakršnega najdemo danes po vseh slovenskih revijah od Sodobnosti do Doma in sveta. In v toliko ima pisec članka prav, ko zahteva boljšo jezikovno vzgojo za slovensko mladino.

Odločno pa moram kot pravnik zavrtni težko in krivično obsodbo naše starejše pravniške generacije. Te vrstice niso napisane v pojasnilo piscu omenjenega članka, ki je zagrešil samo to, da je presojal stvar, ki je ne pozna in ne obvlada, temveč v pojasnilo onim, ki bi iz omenjenega članka lahko sklepali, da se res gode na pravni fakulteti zločini nad slovenskim jezikom. Da prav precenimo delo naše starejše pravniške generacije, moramo imeti pred očmi zgodovino našega prava. Že odkar smo izgubili Slovenci politično svobodo, so bili pisani zakoni v tujem jeziku, so sodišča poslovala nemški; slovensko sodstvo se je ohranilo le pri ljudskih sodiščih, katerih jezik v takratno pravno literaturo ni prišel. Naš moderni pravniški jezik je bilo treba ustvariti brez vsake tradicije, brez slovenske zakonodaje, brez slovenske pravne fakultete in brez slovenske prakse pri višjih sodiščih. Zato mora vsak priznati naši starejši pravniški generaciji veliko in uspešno prizadevanje ravno za izgradnjo slovenske pravniške terminologije in slovenskega pravniškega izražanja. Iz naše pravniške literature, iz pravniških učbenikov in celo iz nekaterih skript je razvidno, da so si naši pravniki prizadevali ustvariti nam slovenski pravniški jezik ne z golim prestavljanjem, ampak z oblikovanjem pravniškega jezika, ki bi odgovarjal duhu slovenskega jezika.

S temi vrsticami seveda nočemo trditi, da je slovenska pravna terminologija in slovensko pravno izražanje povsem na oni višini, ki bi jo bilo želeli. Toda vsak pravnik mora odkloniti pišev predlog, da naj bi naš pravni jezik ustvarjal filolog, kajti pravne termine in pravne formulacije more oblikovati le pravnik. Ne pomanjkanje filologov na pravnem polju, temveč dejstvo, da Slovenci sploh nimamo lastne zakonodaje — saj so pri nas veljavni zakoni pisani v nemščini in srbohrvaščini — je krivo nepopolnosti slovenskega pravniškega jezika.

PRORACUNSKO LETO IN BEOGRAJSKA UNIVERZA.

»Slovenec« z dne 288. I. 1936 prinaša zanimiv govor rektorja beogradske univerze, dr. Corovića, ki ga je imel o priliki razdelitve svetosavskih nagrad: »V svojem govoru je med drugim dejal, da je beogradska univerza v preteklem šolskem letu ni mogla zabeležiti onih uspehov na znanstvenem polju kakor prejšnja leta, to pa zaradi tega, ker je vseučilišče razmeroma malo časa delalo. Nadalje je rektor beogradske univerze izjavil, da je za to proračunsko leto predvideno, da se bodo zgradila tri nova velika vseučiliščna poslopja in to za juridično fakulteto, otroško kliniko in laboratorij tehniške fakultete, kar bo stalo 2.107.000 Din. Posebno pozornost je beogradska univerza poklanjala akademski siromašni mladini. V ta namen je nakazala raznim akademskim menzam 115.000 Din. Žal našim bralcem ne moremo postreči s podobno izjavo našega rektorja.

Le ne uči ptiča peti,
mar učil boš cvesti veje,
ptič na veji se ti smeje:
jaz sem pred teboj na sveti.
(Oton Župančič)